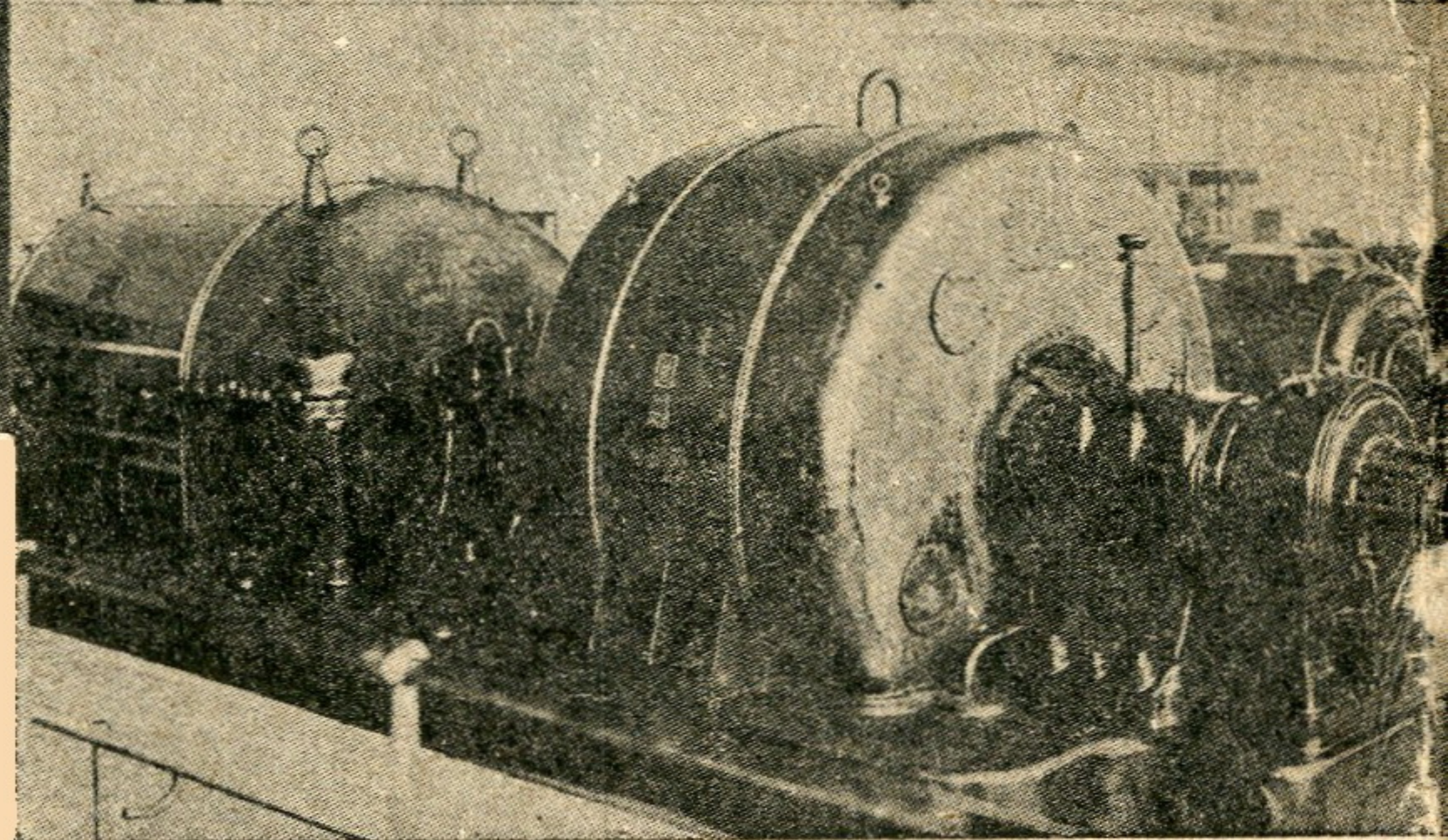
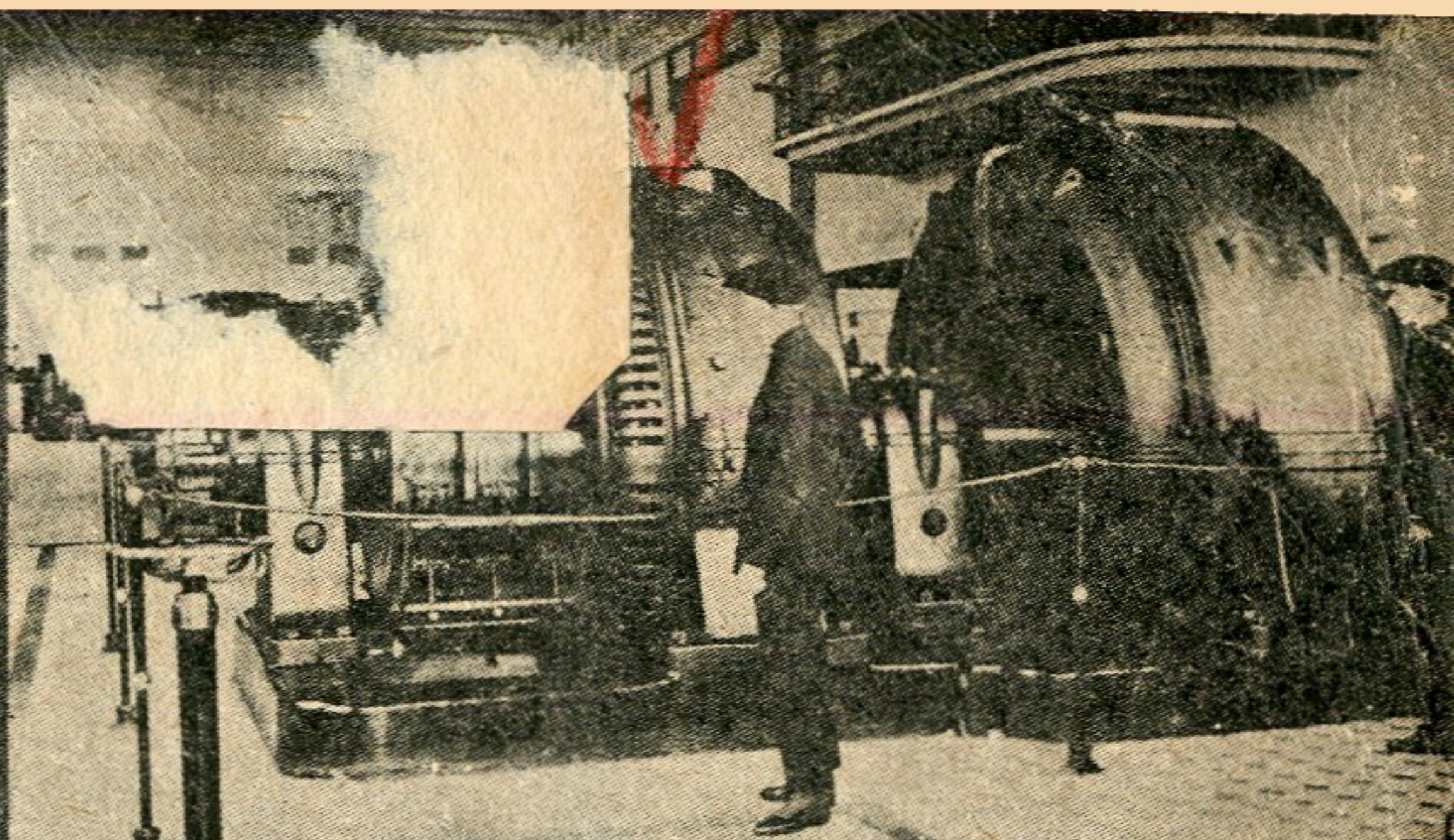

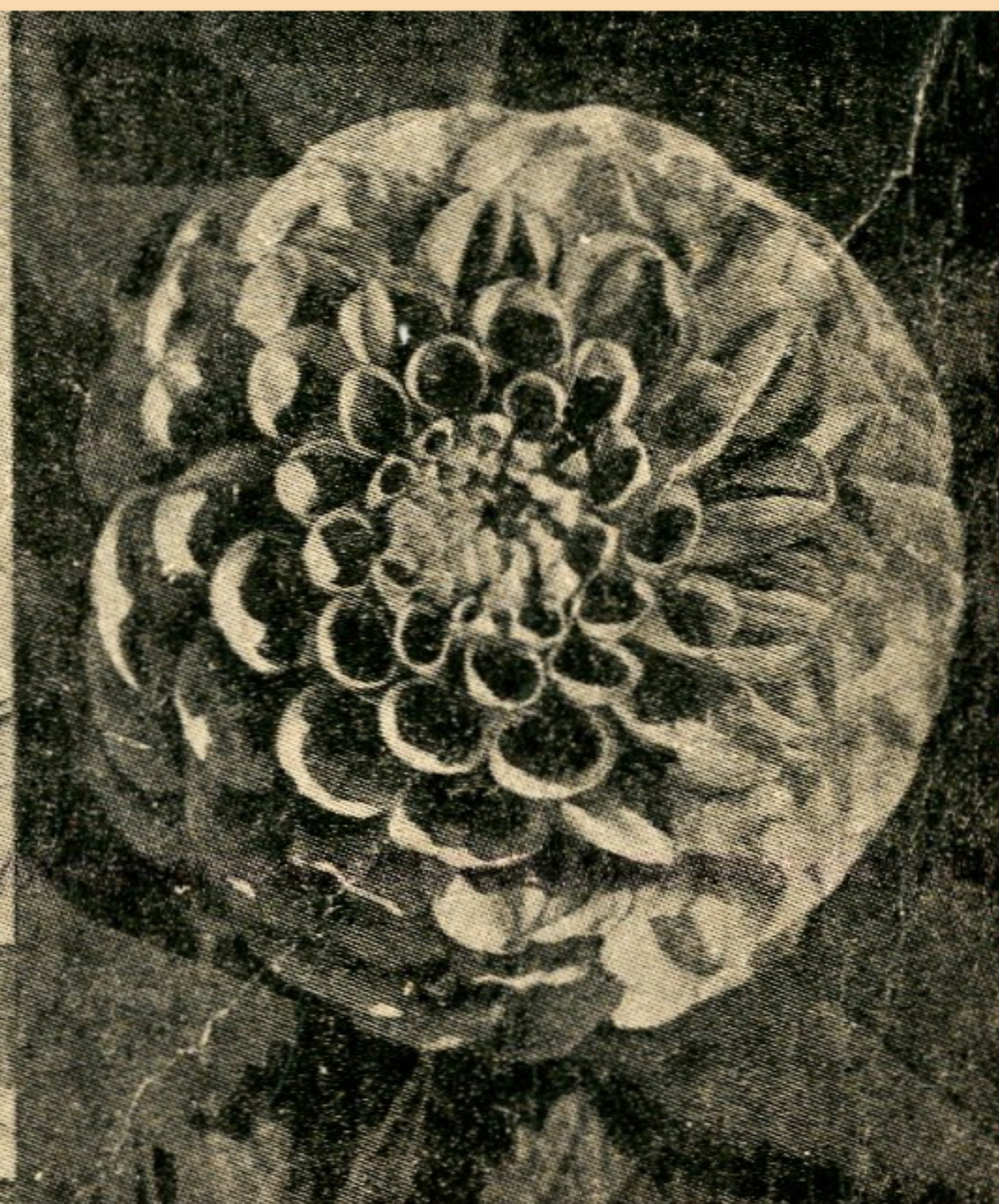
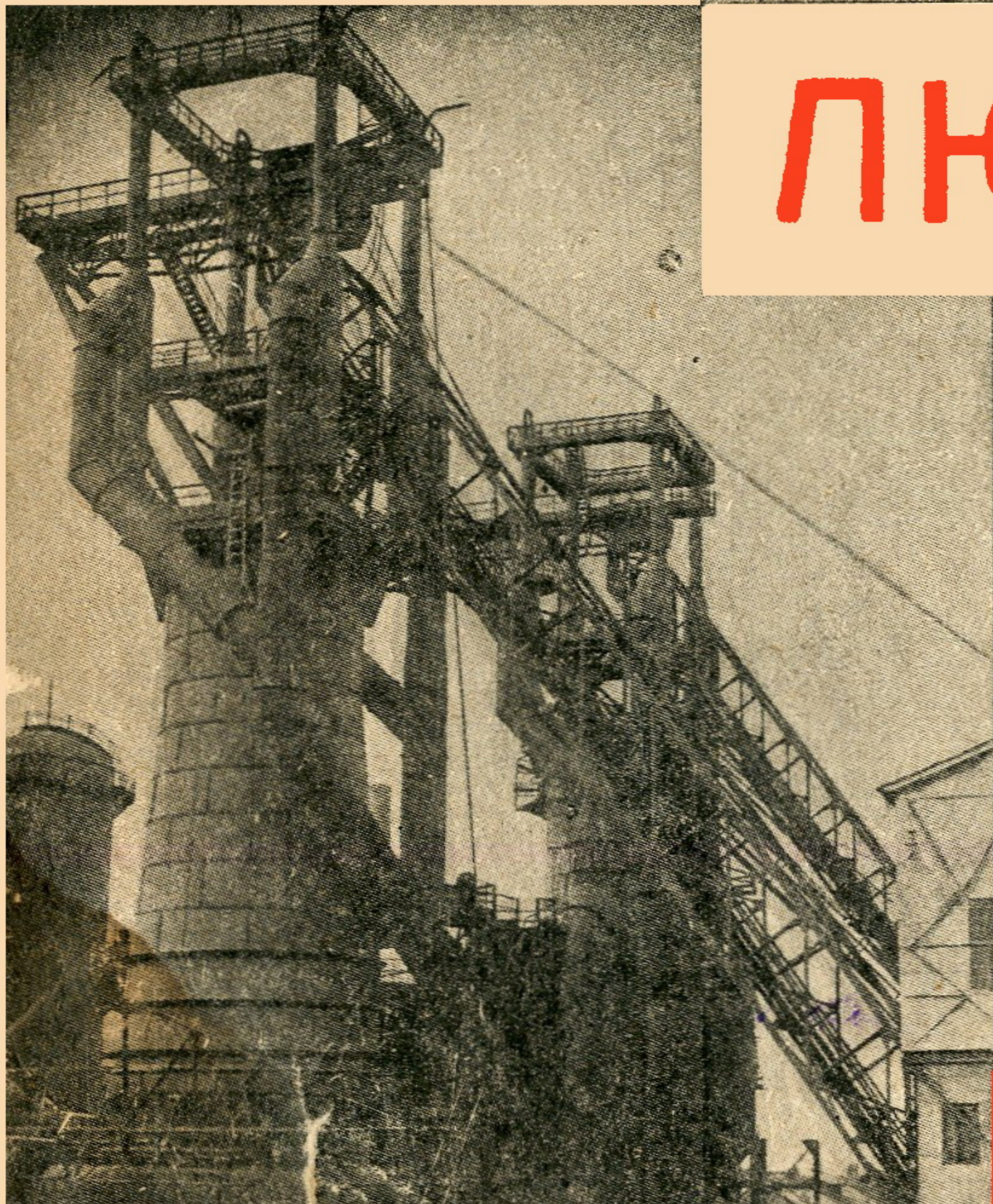
ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК

Р Ш 16 (2-4 ю)
К 1750

ZENIT

ЛЮДИНИ

ПОЕЗІЇ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

+

Шифр РкШБ(2-4); П50 Инв. № 2625685

Автор Тюліщук В.

Назва Земліт людини: Поезія.

Місце, рік видання [Х., 1930].

Кіл-ть стор. 71, [1]с.

-//- окр. листів _____

-//- ілюстрацій _____

-//- карт _____

-//- схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют _____

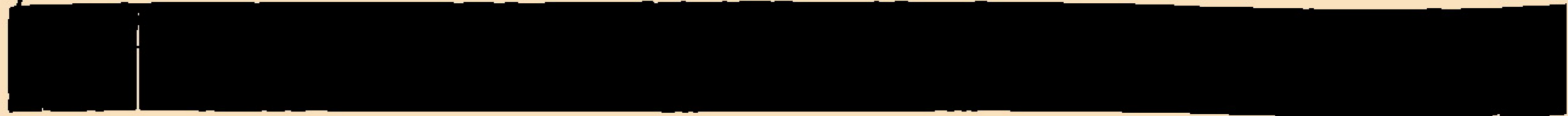
Примітка:

30.07.2002.

Молд.

A 531189

ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК

З Е Н І Т

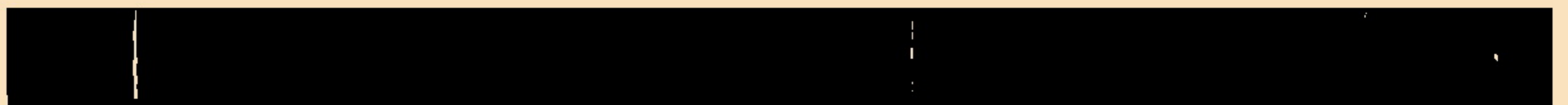

ЛЮДИНИ

2625685к

Державна бібліотека Грудавого
в м. Івано-Франківську
Республіканська бібліотека
УРСР м. Івано-Франківськ
-3-

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літосі Укр. Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших покажчиках Української : : : Книжкової Палати : : :

о б к л а д и н к а

й м а к е т

в е р с т к и

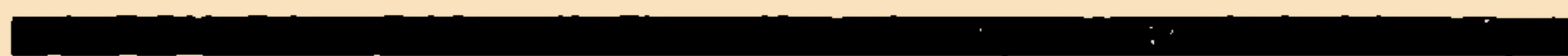
в а с и л я

є р м і л о в а

х а р к і в

Друкарня Державного Видавництва
України ім. Г. І. Петровського
: : Укргоделіт № 216. 10 І. 1930 : :
Замовлення: № 989. Тираж 2000.

І Н Д У С Т Р І Я Л Ь Н І

5

П О Е М И

Завод затьмарений нальотом чорним
Двигоче звуками й натужено дрижить.
Його склепінь залізні кістяки
Набудились під працею пітною.
З важких, мов велетенські каси, сталь-
них станків
Вискакують сикучі струмні блиску на-
вісного.
Кліщами їх підхоплює за гострий дзюб
На чаті робітник — присадкий і спокійний;
Раз — поворот — і в дірочку втика.
А сяйний, гострий гін дротів летить,
Немов летючої жарини смуга,
Опечує довгасте коло у повітрі.
Воно спадає з вогким брязкотом
В залізний коридор,
Шипить, звивається і стукаючи мчить.
Його видушує з тісної дірки
Скажений тиск валків на плавлений метал.
За кілька ментів смуга дроту зникла.
Сам робітник замурзаний, слітнілий,
Схопивши за кінець нову вогнисту макарону,
Втика її так само у вузенький рот,
Що всмоктує, втягаючи той біг дротиний,
Шліфує десь і тре об боки та валки.

І вже у другому кінцеві
Гнуто спада, тавцюючи по колу
Туга, достигла, червоняста сталка.
Вона з забрезклим брязкотом
Вклякає на долівку
І в моташки тяжки
Вклада свої сирі і шелепаві стуки.
Ось уложивсь один моток,
Там другий, третій...
Крюкам другий робітник їх одтягає,
Щоб уложити, мов коржі, клітками.
Розгін сикучих блиском макарон
Ізнов летить, ізнов ковзає,
І наповняє світлим рухом
Увесь дрововий цех.
Шершавими, пруткими звучиками дротина
Проскакує щоразу крицевий трек
І в ротичок тягучий пропадає,
Лише мотнувши напрощай хвостом.
Так машинову точність кліщі робітничі
В руках упевнених складають,
Хапаючи, раз - по - раз
Напругий постріл
Розпеченого в білий гарт заліза.

Може, торкнула втома за плече?
Може, параліч на секунду
Затьмарює наструнченеє тіло,
Щоб одпустити знов,
Як вискочить огнистий бич?
Може, метал, як тісто, ізмінюється?
Може...— Та раптом кліщі поковзнулись

І той сикучий льот
Прошив розлюченим глистом огнистим
Живеє тіло робітниче.
Рефлексно руки робітника
Відкинути глиста схопили,
Та їх спалило в вугіль.
А глист звивається, ковта, гризе, сичить.
Перетинає, мов пекуче лезо,
Живі клітини, легені, кістки,
Пахтить горіло,
Стрибаючи округ
Зів'ялого смертельно тіла.
І тихий зоїк утоп
У гуркітливому дрижанні.

А за годину другий робітник,
Що помагав товариша підняти,
Хапав ізнов ті золоті кінці,
Напруженим, холодним жартом,
Щоб креслити у простір сяйві кола,
Щоб не лякатися ніколи,
Бо сила творча,
Сила смерти й зміни
В його хваткій, завузленій руді.

31. VIII. 1929.

З липким шеркотом авто мчить,
 Потріскуючи з льоту камінцями:
 Розносить на місяця тузів відомчих,—
 А може гра розтратник до нестями?

Легко хлипає авто,
 Не займа його на вулиці ніхто,
 Як нікому не потрібне й серце мо-
 ториста,

Що націлене очима
 Мчиться бистро.

Чи кує на поворотах серце,
 А чи ні —

Все воно тепер затисло б'ється
 У машині.

Шурхіт — тріск ...

Трам напереріз.

Шпадами — дороги.

Люд у коловороті.

Вулиці розбіглись:

Робочі, бізнес ...

Інші авто —

В розбіжний потік.

Рожок — квак,

Сірена — дугасто.

Тормаз — пі - і - ік —
Стоп.
— Виходьте, будь ласка.

А мотор увсе потрясує нервовий шок,
А мотор насичено повуркує до вас.
Хрипло пахне передушений за горло газ.
На кузові сів од говки порошок.
Під шасі шершать когорти
Металічних комашок . . .
Він стоїть присіло й гордо
Знов готовий у́плижок.

4—5. ІХ. 1929

I

Намучений війною лагідний австріяк
 Попався в руки лоцманської баби,
 Що накрутила сміливо зате йому діток —
 Отих опецькуватих пацанів
 Червоних і муругих,
 Що з них виходять лоцмани й поети.
 Взяла чужинця й повела його
 В бурннеє життя, де луни Запоріжжя —
 Стрибками революції
 Над плигами порогів —
 Через махновський вир,
 Крізь голод і свіги.
 Його тендітного із мовою чужою
 Завзято відбивала од цупких, хижих лап
 Військової сваволі.
 На жартом довела околиці і всюди,
 Що заробила міцно свого австріяка,
 І зберегла таки собі
 Його німецьку думку,
 Ненаський стрій лиця
 І товкий, хитрий фах.

II

Дніпро лежить у запаху степів
 Стальною сталкою — поймаканий в порогах.

Їїго блакитна бинда ковзнула на ребро,
Тручись об кам'янисту прорізь гирла;
Вискочила і зпов ляга на плаз,
Щоб передертися на Хортицю гранітну.
Ось тут затихла,
Спазматично б'ючись,
Гуляйна воля й слава Запоріжжя,
Тут висипом хаток
Постаєли потім села,
Затоєлені у степову, прозору синь.
Тут інженерська думка
Обмотувати скелі,
Щоб вирвати їх з корінем,
Шляхи Дніпром проклавши,
Та стомлена снадала, як і завше.

III

13

І ось нове життя розгорнуто прийшло.
Вже пароплави черпаками тисячі народу
Щоденно висипають на роботу —
І шейкається діл Дніпровий
Комашником людей у сплеті риштувань.

IV

Українізований з акцентом європейським
Лагідно й весело той австріяк
Уже про нову батьківщину каже.
Але найбільше любить він
Свій ризиканський фах —
Оту грімку роботу
Хемічного, масного тіста,
Де рідкий кисень,

Порох вугляний, морозом насотавши,
В повітря піднімає цілі скелі.
А на столі, в лябораторії
Той добрий газ
Блакитною сльозиною, танцюючи, згасає
Та легко нітиться у жвавому вертінні
Під тихим зором того австріяка.
А в скелях його скупчена крапля
Нотує розпад громâми сил
І гори звуків та каміння валить,
І падає старе,
Немов зілля охляле.

V

Охоче вам розскаже австріяк
Про перевагу клесню над динамітом.

14

VI

На будівництві ритми комашинні,
На будівництві вуркотять мотори,
Громохкає дробарня, покивають машини,
Але за південь праця пригасає.
І ось тугâ сірена
Звукальним, вийним протягом
Важко заповнює весь діл Дніпровий.
Звук засторогою, як «пугу», котиться ярами,
Заглушується у скелях,
Нітиться травою.
Сирена подає сиґнал на вибух,
Немов голосить за мерцем великим,
Немов ховатимуть історію природи
Черстві романтики нового ладу.

Сирена вийно в далях
Хлипає й зідхає,
Бо відлітає запах Запоріжжя . . .
Його змете хемічний зтоп
Двох сил: індустрії і волі.
Змете романтику із диким краєвидом
Солодкий газ покірливого австріяка,
Що зберегла його лоцманська дівка,
Не знаючи сама як слід для чого.

VII

Ось рокоти у далях розляглися
І Хортицю просторо зворухнули,—
Лиш комарі в очеретах
Під вітром чулим
Поколювалися стовпом химерним.
То чулі образи далекої сваволі
Гарячих діл чубатих козаків,
Що збудували тут комуну рибну,
Підводяться, щоб поетично згаснуть.
Лагідні, рідні марева встають,
Бренять сльозами, піднімають груди
Од болі, радості й нової сили,
Що її творчі дні
В цей край пустили.
Тепер одспівує
Заупокойні дні й діла,
Віта піднесено все те,
Що нам прийдешнім блиска,
Сигнальна й голосна
Сирена більшовицька.

I

Крицевий каракас заляк у цементі —
 Будова виросла, як музика,
 Побільшено розкривши скляні очі
 Сітчасті і блискучі, як у бабки крильця.
 Один димар прищиплює ту легкість
 Серед домів над озером глухим,
 Того вона й не може полетіти.

II

В середині —
 Геометрична зміна чорно-жовтих плиток, —
 Немов блискуча площа шахового поля.
 Вона просторі обсяги малює
 Стрімчастим звуженням до стін.
 На шахових полях припали міцно й тяжко
 Обточені фігури динамо-машин,
 Що вуркотять, і журяться, і ниють,
 Мов повна пасіка в будові цій стоїть.
 У перспективі — зрізана стіна
 Іконостасно поблискує металом.
 Там мармуровий полиск — гранню соляною.
 На тій стіні фазометри, вольтметри, ампер-
 метри
 І ще якісь приладдя в пімбах цифр.

Іх білі, скупчені кружала,
Заковані під склом у мідь,
Поводять звільна язичками стрілок:
Червоними, стальними, вороними,
Що ходять, дражнять та вискакують,
Киваючи на числа,
Немов когось дратують,
Нервуються і зляться.
Червоні язички показують своє гостреньке
жало —

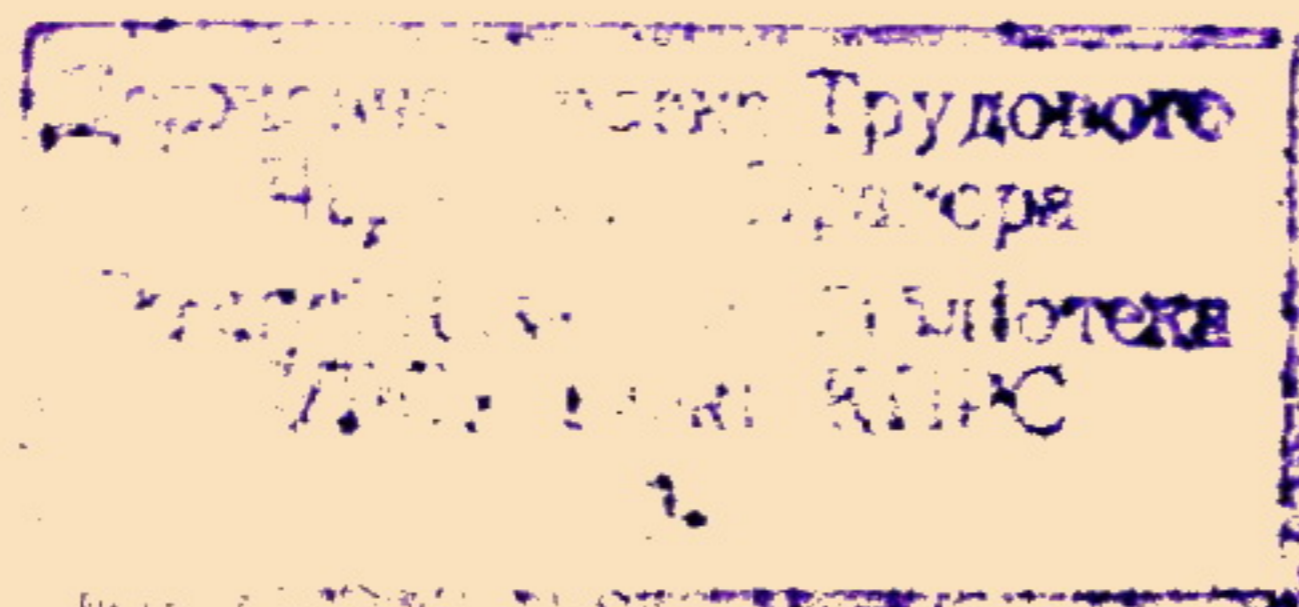
І десь уже сичить набряклий ток
Поломінним язиком, чи дугою
Між застережливо піднятими вусами ізо-
лятора,
Або між металічними, розведеними ріжками
Над блиском порцеляни.

III

Швиденько звівся інженер —
Раз! —
І —

Дзвякнули під білою рукою
Натягнуті пружини з мідними брусками:
Десь перетявся пруд,
Десь хлигнуло вогнем.
І там вже не сичить розлючена сила,
Вже іскри не розтоплюють метал.
Годинник рухає, як невмолима смерть
Свої часові невидимі брили.
Ось темрява заглянула квадратами в будову
Пора!
Контакти кладули за шеркотом пружин

26.2.5685

І бризком стрілили вогні
В нервюру вулиць невгомонних,
Де по стовпах
Разки розвісились злотистих ліхтарів.
Під ними кулі світляні на брук упали,
Перебігають через них завзяті пари, гурти
і одиниці,
Продокує візник, волочачи химерну тінь
позаду,

Що пересувається й опереджає

І ген за рогом никне.

Дерева стали, як вода зелена,

Напившись електричного, німого сльва.

Круг ліхтарів метелики взялись,

І тумба з галасом афіш

Болванку тіні чорної поклала.

18

Місто засіялось вогнями,

Що секціями кидав інженер,

Наказом опускаючи рубильники по черзі.

IV

Та ще раз стрілки сполохано мотнулись —

І вибухом розбило на станції шумливу тиш.

Аварія !

Закладали переривчасті приладдя.

В руках — струменти.

Робітники напруго.

Монтери на місцях.

Сторожа нервів.

Мент! —

Спокійно, трошки зблідло

Рішучо інженер командує:

— Аляо! — у телефон:
— Спинити № 2. Включити АЕГ.
Набавити вантажу третій.
Так! Знаю!
У другий телефон:
Включили запасні?
Все добре? Так!
А третій сам уже ярчить дзвінками.
— Аляо? Я знаю.
Смоки з електрики пішли на пар.
Провірити. Докласти.
Гаразд!

V

А город стелувся оторопіло.
Астмічно задихнулися машини.
Нервами страся город.
Будинки затонули
У чорних повітряних каналах.
Закліпали несміливі кухонні вікна.
Прискорили непевний хід
У темряві відсталі пішоходи.
Побігли цокоти.
Прошуркотів сліпучим блиском
Пружавий і безкарний літ авто.
Посеред вулиці загруз трамвай.
Зупинки позбирали зайвий люд,
Що має поспішати.
Черваючи, заглянули головки сірників
У зблідлі, злякані годинникові цифербляти.
Розгоном давлючись
Громохкий гуркіт свій

Спинив навальний вал тряскої ротаційки
І паперовий біг блідої смуги
Патягнуто завмер:
Спинився ток газет.
А завтра вся країна
Спізнено підхопить
Відомості, повіті у непевність,
Де на кінці:
«Аварія старого унформера».
Але ізнов
Забилось вірне серце
Центральної —
І все полегшено зідхнуло,
Як лямпок скляві пухирці
Свої ледве розпечені червоні дротики
Перстопили у сліпучий плін
І поторкали ним —
Його веселими дотиками
Всі речі, всі кінці.
Тоді знов інженер присів, чатує,
І мудро спогляда, як через стислу лють
Його червоні язички дратують,
Показуючи цифрами напругу,
Що ллється в сіть.
Вуркоче шум масний динамо.

VI

Ось генератор АЕГ —
Центральне серце міста.
Машина вся облита
Блиском вороної сталі.
Вона вросла в нутро будови,

Як маслак.
Втягнула у нап'яті плечі
Увсі свої придатки —
І дихає масним, легеньким вітерцем,
Що припадає нишком
І тулиться теплово
Коло її колекторів і шин.
Натужено вона веде
Одну глибоку, невгомону ноту,
Певтомно тягнучи
Скажений тиск турбіни,
Щоб інший тиск —
Невгасних електронів
Розбризком квантовим
Гонити в світ.
Вони летять розлючені і гнані
В квартали вулиць, у безодні тьми —
І з зорями сплітаються за руки
Своїм світляним паволоттям.
Там двигаютъ машини —
Тут лікують тіло;
Смертельний гін дають
Трамвайній сарані.
Женуть експреси,
Кава закипає,
І світлу зелень ллють
На мозок ватажків.
Натужено звучить
Електро - бійне серце,
Що фокусом збирає на собі увагу,
Що сотнями людей - прислужників мотає,
Що витягає сік, і мозок їх, і рух.

Всі елеватори, вогнисті печі,
Гурти будов і переплиги ферм,
Колінкуваті жили труб і рурок,
Маслянисті кабіни, душні підземелля,
Глухі, захекані потуги смоків
І бішений вогонь форсунок навісних —
Все для її малого серця,
Що движеться невпинно й не спіткнеться, —
Лише на стрілках коливається
Крива його биття.

VII

22

Досвідчено, скучаючи потрохи, технік
Вартує коло неї, як людська сиділка
Коло потрібного нащадка мастодонта:
Прислужує, торкає щось, записує, міркує.
Колонки цифр стають ритмічно в чергу
На книзі-дзеркалі, де світиться життя
машин,
Напруга поля, гореч жарких газів,
Дзиг обертань, як і потреби місць.
Колонки цифр ідуть з годинником уногу.
Видно, як місто тільки-що заснуло:
Тому то вольт — 120, ампер — 13 тисяч,
Температура масткої олії — 56° —
І легко родяться у світ 2110 кіловатів.
Місто прокинулось — і вгору кіловатність.
Вже V — 110, A — 29 тис., олія — 60°
A кіловат — (KW) — 4017
Натужено в динамо двиготять,
І загальмовують важке вертіння,
Бо навантажилась роботою мережа.

У цифрах чутне рухання машин,
Двигіння міста і його потреби.
Чи поворот важкий, чи нафта йде не так,
Холодна цифра язичком завзятим
Уже киває окові натяк.
Колонки чисел — кам'яний закон.
Числова думка — перша сила світу,
Що з неї починається прогресу вітер.
Життя числа — робота апарата,
Що вміє точно й ясно одбирати.
Тверде число — усіх речей ядере —
Воно їх гонить у невпинні герці,
Воно охляло й чуло не спіткветься,
Як теє немічне, людськеє серце,
Того й у світі негломонне скерцо,
Мов електронний вир округ ядереця.
Число — холодний друг:
Для розуму — стерво.
Приходить інженер —
І цифра йому каже.

23

VIII

Знов тихо ниють комарі динам,
І думка смутно бродить:
— «Як би поїхати на море... Відпуск...
Вали стрибають дуба...
Вогники гранатів... Гліциній пах...
З дружиною поїхати б... Сивок...»
Червоний язичок вольтметра знемагає,
Та, стріпонувшись, робить хід...
Ах, та - ак? Гаразд!
Його рука притишує

Гарячу пристрасть електронів,
Що вже готові скочити у бій —
І —

Знов спокійно, мов коти вуркочуть,
На шахових полях
Крицеві слимаки динам,
То мов обточені дзиги велетенські,
Поставлені ребром за плянами людей.

ІХ

Тепер обходом водить інженер
Свою цікавість:
Що робиться в ділянках допоміжних?
Його зауваження, немов тугі м'ячі,
Беруть спокійно техніки по черзі.
Ось заступила путь йому котельня,
Жарка і хмура в одлисках червоних.
Тут крематорні пащі антрацит ковтають.
До них настирливо робочі силуети
Тягучі штанги всовують мішалок.
Ятрить силучий жар у печах,
Гогоче і бере в обійми сіть котлів.
А кочегар прицілює для звірки
В манометри своє почервоніле око,
Де занотовується тиск і якість газів.
Здоровкається інженер.
Порадились уважно,
Змінили поведінку машинних поривань.
Чекає другий робітник, де кратери форсунок
Свій сизий смаг несуть в огнистий шал,
Що грюкотить, і виє, і стрясає
Будову і свідомість доглядачів.

Вони позиркують у скляне, бурякове очко,
Де вихриться той первозданний гнів,
Організований в заковану машину.
Щось зважили — і зменшують вогневий
ураган.

Далі акумуляторна, шумливі вітрогони,
І камера, де скупчено вартує переривач, —
Все це для стиснутого серця міста,
Що там двигтить в магнетових полях.
Машинне дзеркало — центральний
розподільник.

Незмінне сяйво тихі лампи ллють.
Знов думка думку перестрибує легкою
чехардою:

— «Може, трамвай пустить?»
З годинника: — Ще не пора,
Ще ранок не зайнявся,
Зелена заграва на півночі брентить.
— «Чого вони? Злостиво, а чи жартом
Карикатуру вклеїли мою?
(Стінна газета «Звук динамо», —
Спішив на працю, і не прочитав).
Скоріш би глянути. А хто зробив це?»
Знов чорна голка язичком киває
Та рисочку торка, мов лапою цвіркун.
Підвівся — наказав. Угамував непевність.
Пройшовся в парі з тінню по стіні.

Х

Підходить інший термін.
Задокали, затискуючи бринь, контакти —
І десь нові вогні комусь блиснуть.

Вагон трамвая, току потягнуши,
Десь загурчить сипким мотором.
Зарухались вбиральниці, робітники розмнялись,
І покотив табун за табуном
Блискучих, заклопотаних трамваїв
У передранню синь будинків.
Заповнюють вагони вузлики, струменти;
На обрії гудки дугасто підвелись...
А він вже змазує, немов байдужим рухом,
Світляний шріт міських вогнів,
Включає дрібнії майстерні, швальні.
Зашамотався люд.
Гуркоче новий день.

XI

26 Утомлений, стиснувши руку зміні,
В свою квартиру бідо йде.
Ще думка: «мабуть, спить дружина».
Англійський ключ шелеснув у замок,
І клацнули зідхнувши двері.
Кімната присмерки збирає передранні.
Знялися галки в сквері.
День за вікном ячить,
Мов соняшня рана.
А він присів у крісло,
Замок —
Мовчить.
І вже нерівний сон
Верзе свої химери,
Мов електричним током
Зрідка торкаючи.

22. VІІІ — 12/ІХ. 1929.

4 O P H E

[REDACTED]

27

[REDACTED]

M O P E

Де море вишнuto у злучину сріблянy,
Де пріла водорость на берег кинута,
Мов шоколядна крайка,
Пахтить нудним і аміачним гниллям,
Де в'яла хвиля свою гранясту шклянку
На берег викотить і тихо одійде —

положить, —

Там табунцем хлоп'ята голі,
Як бронзові одливки,
Вчепившись цупкими ногами у боки коней,
Ведуть у море їх купать.

29

І плескає вода — шумує кожна п'ядь,
І бризки гострі
У несподіваній, шрапнельний розстріл
Море беруть.

Знімається біляво - пінна каламуть

І гейкають, і скачуть звуки.

Під тонкими ногами ковеї

Море клекотить,

Далі ж — погнута гладь поверхні.

Занурюється шум у воду,

Від берега — ще глибше: і попливли хвости.

Одні лиш голови пофиркують

Понад срібляним плесом.

Закінчено купа́ння.

Помружена, слизькая синява води
 Поширюється в дальній простір.
 Масляні полиски від сонця на воді—
 І тиш, і вітерець, і простір.
 Край берега у легких зламах
 Конструкцій дерев'яних
 Кривульчасто - солом'яним узором
 Постава вишка.
 І синь, і тиша, вітерець, і простір.
 Хваткими рухами тужавал постова
 Спортсменки підвелась, наблизилась,
 Раз - два, — і —
 Верх площадки.
 Так тремітно й натуго
 В середині солодкі потягнулись жили.
 Блискуча кожа позначилась обліто м'язами.
 Їй подих захватом підвів два пагорки на
 грудях, —
 І синь, і тиша, вітерець, і простір.
 Ось сплеснула долонями —
 Її натягнута струна її блискучої постави
 Хитнулася на край.
 Стрибок підкинуто в повітрі,
 Жовтавою дугою мов блиснувши,
 Полетів униз.

Опуклі лінії на животі співають,
Окреслюють побіжно стегна,
Вібрують литками,
Щоб бризнути у пальці ніг,
Керуючи польотом.
Вже руки, ластівку ковзнувши,
Ізнов звелись укупу в гострий клин,
Що врізується в воду
Шумливим сплеском —
І вже немає тіла на очах,—
Лиш вибух постає
Снопом шипливим
З насінням світлих, летючих перлів
(Бульбок злива),
А далі — сизе, сельтерське шипіння —
І тиш, і вітерець, і синій простір.
32 Позначається
Підводний слід поблідлого шматка —
І раптом фирком прорива поверхню
Весела мордочка — і ляски по воді.
Тоді знеможено лягає навznak,
Щоб хвилі приторкалися до хвильних її
форм,
Де вогка пухкість бронзових засмагів
Зливає м'язи ув один акорд.
І синь, і тиша, вітерець, і простір.

30. VIII. 1929.

Блакитна полоса, мов з газових огнів,
 Сіяє легко й тихо по обрієві моря.
 Море ледь-ледь ворушить
 Свій слизько-жовтуватий шовк —
 Оту затихомирену рівнину водну.
 На березу лягли веселії коберці
 Оновленої осінню трави;
 Вони пухнасті бархатом зеленим
 Пукато обтягли пагорки.
 Під берегом табунчикок комси
 Поверхню пробиває й хороводить дрібно.
 Із боку сад, будинок і квітник,
 Де точиться солодка, біла гореч
 Прощального (на осінь) цвіту сливи.
 Там глянцевої буюк,
 Цвітінням любовним спалахнувши щиро,
 Пахучу другу молодість переживає.
 На лавочці оріх волоський
 Розбиті півкулі свого мозку
 Показує хлопчині (камінь у руці).
 На горах ген у височині
 Багряна прозолоть розсипано убрала
 Бедратий, кучерявий ліс.
 Блакитним, газовим, надиханим вогнем
 Сіяє обрієва крайка моря,

Мов примусна вогнисто - голуба троянда
В осінній ясності беззвучно занімала.
Вільготний запах дзеркала морського
Так кругло носить вибушки туркотні
Музичного баркаса (наче мандоліна)
У бухті барви моркви з молоком.
Вечірнє сонце смугою жарини
Лягло одбите в бухту з вікон міста.
Рибалки вкладують на човен
Рогожки бурі, щоб кефаль ловити.
Кефаль стрибатиме з води
На ці доріжки серед моря,
Мов юрби наполоханих, срібляних ластівок.
Як похоронний прапор за утоплім сонцем
В жовто - шафраннім полі,
Що в барвінках тане,
Заграва тиха над водою стала.
Од неї баклажанно - масляниста смуга
Розмазано і широко лягла
В блакитне срібло коливкого моря.
Чарівна тиша в винному повітрі...
Та ось із гамором
Табун свійських гусей,
Піднятий на крила інстинктом предвавічним.
Відважно намагається летіти в ирій:
Вже завертає з криком аж над море.
Гуси летять тяжкими силуетами
Над червонястим світлом,
Кричать, хитаються, та сили не хватає.
Тоді широкі крила вгамувавши,
З шипінням дерев'яних стружок з - під
рубанка

Сідають, ріжучи поверхню,
Тамують рух у перепонках лап,
І звільна осідають.
За герготом спливаються докуп
І так застигло на дзеркальній гладі
У тихім вечері німіють.
Які переживання їм тривожать серце?
Які заснуді нахили, чи тяжіння і сили
Їм збурюють оброслий жиром спокій,
Щоб одриватись од міцної звички
І вилетіти з затишку кошари
Аж на шовковий простір моря?

6 X. 1929

Високе небо. Барвінкова блакить.
 Із пристані ваш прямовисний погляд
 Завурився у скло лагідне моря.
 Лише горбочки невеличкі коливкої води,
 Перебігаючи й ковзаючись місцями,
 То збільшують, то зменшують бугристе
 дно,
 Розтягують і мнуть підводний камінь,
 Замулений у попелясту слизь.
 Криштальний промінь сміливого сонця
 Ляга, ламаючись на дні узором перебіжним,
 Немов світляна крокодильна кожа,
 А то, мов леопард легкий
 Плямисту шкіру, цятковану кружалами із
 зайчиків і тіні,
 Тре, вигинаючись, об підводний камінь.
 Лагідний похід водяних горбочків
 Кладє ледве вловимі лінзи на поверхні,
 Що викривляють правду, мов графини
 повні,
 Що деформують обсяг, і камінь угинають
 Та кплять гумилястичво із випадкових
 риб
 І вщент мотають нерухому фльору
 Морської тихої трави.

Так невгомона й коливка поверхня
Веде химерну, промінисту гру
У горілчаних товщах
Скла водяного
Під сонним подихом небес.

25. VII. 1929

Вали піднімаються дуба.
 Органом звучить простір водяної маси.
 Удари далекі вбивають потрясення
 В груди землі.
 Мис, мов танк, продавив стихію.
 Простір звучить і гуде.
 Звуки мішаються в коловоротному бігові,
 Мов зграї роїв велетенських бджіл,
 Що гудуть у незмовкному заколоті.
 То мов армії бор-машин
 Напористу працю ведуть;
 Або точильний камінь затиснутим звуком
 Іржавий метал стирає:
 А гуркіт глибокий звукального низу
 Двигтить кам'яно-дробарним заводом.
 Але над усе панує одно:—
 Рої роздратовано-теплих, уїдливих бджіл
 Віолончельним тремтінням наливають про-
 стір —
 І тільки викрешують блиск білопінний
 Скляно-зелені громади валів,
 Що йдуть проти сонця,
 Як армії давні.
 Вали піднімають у звуком насичений воздух
 Прозорі краї лінз водяних,

А їх покривають ізверху
Мохнаті, піняві обруси
Пульсуючих водоспадів.
Рев не вгасає.
Мляво - зеленеє скло верхівок валів
Глухне під накипом піни,
Схожої з кетягами цвіту білого бозу.
Море, насичене грою валів,
Решту їх викидає на берег.
Берег дереться і гаркає гнівом крем'яним.

16. VII. 1929

Дрібна хвиля вкладалась і йшла,
 Звиваючись, в'ючись у тугі ванати,
 Мов безліч тросів крицевих
 Спліталась
 Під металічною маскою вод.
 Укладена поруч косими витками
 Вкладалась різьба сірої, дрібної хвилі.
 Троси її повзли і ходили
 По поверхні води,
 Як приводнії линви з велетенського ма-
 ховика.
 Вони шуршали — і вуркіт легенький од
 вітру масного.
 Сонце торкало західнім рум'янцем
 Той блиск металічний тросів хвилястих :
 Море на праці було.

17. VII. 1929

Коло пристані стовп з електричним ліх-
тарем під білим кружком.
Він відбивається в тихо - коливкій воді моря.
І, здається, що там, у воді,
Кілька великих, світляних метеликів,
Увесь час кружляють і в'ються
Побіч кульгавої, темної смуги
Того чудного стовпа (відбиток у хвильках),
Що весь час у кривенькому танці.
Сіре світло вечера
Ляга на замирену хвилю
Кривими, розтягнутими кільцями
З темною серединою.
Тло поміж кільцями приглушено блакитніє.
Великі, світляні метелики
Все танцюють коло хисткого стовпа у воді.
Зачочохкав запиханим дизелем катер,
Наставивши здивовані очі своїх ліхтарів
В далечінь шовкову лінії моря.
Поспішають люди, перегукуються матроси,
І глухо стукають канати об дошки на
пристань.
Сиро пахне солоною млою,
Що причаїлась під темним склепінням
причалу.

Поруч у погнутих хвильках
Танцюють і б'ються великі світляні мо-
телики —

Беззвучний відбиток
Електричної лампи під білим кружком.

14. VII. 1929

Море кипить од роботи валів,
Клекотить і парує, спадаючи пилю.
Тінь невловима перебігає й ляга
Під летючі, білі навіси на гребінях хвилі;
Нижче — зелені скиби рухомого скла,—
Ні, то рядами водяні стіни
Сунуть на берег.
Прозоро - зелена стіна
Під біло - мохватою стріхою
Оскаженілої, хляпкої піни.

Старий мотор гурчить в баркас,
Стрясає корпус димними вибухами,
Що віддаються в воду.

Вода шумить і з льопотом розкладає обіч
бортів

Свої прозорі, скляні ланцюжки,
Знеможені в блакитному просторі.
Вода льопоче й бухкає на хвилях,—
Срібляні ланцюжки розбризкуються й рвуться,
То падають, розтріскуючись піною,
Під ніс скриплого баркаса.

Мотор натужує свої старечі вени,
Пов'язані в узли старих роздутих рур; —
Дід моторист корявими руками,
Завузленими теж в роздуті вени,
Що синіми, кривими шворками позв'язу-
вали пальці,

Торкає керму й загляда тривожно

Туди, де сморід

Розмірено пшипшикає з машини в ніс.

Підрізана вода похльопує в поверхню зеленаву,

Коливку і хистку, як примхи молодих.

Розгонистий задих

Несе мотор назустріч

Тужавому й легкому вітру з моря.

Булькоче і вурчить позаду винт.
Розбіг човна
Вклоняється, хитаючись, на кожній хвилі,
І ніжні перли висипа наверх,
Що гинуть у бризких розривах,
Ледве торкнувшись до води.
Дід ловко виліз на бачок,
(Мотор тепер в порядку)
І через голови осілих пасажирів
Вартує далеч та дає напрямом,
Торкаючи ногою керму.
У промінистих прорізах його веселих кліп
Дзюрчать сіренькі, хитрі очі:
Човен стремить за поглядом його.
А вітер шорстку бороду лукаво
Усе приласкує сріблясто вбік.
Склянії ланцюжки водяних пухирців
Лягають довгим пасмом за баркасом.
Мотор працює.
Човен летить,
Киваючи назустріч слизьким хвилям.
Лишаються позаду довгі милі,
І дим ковточками синенький, як туман.

Розтворено живу, як зашаний полинь,
Коли заковано дзвенить степами спека.
Мені просторо. Марю в синій день,
Мов клекотить літаючи лелека,
Мов тиха пісня лине іздалека,
В ту саму ясну степовую синь.
Тоді до мене
Приласкується творчий мент.
Я кидаю йому одчепно забавками
Багаті образи незміряним безладдям,
Та звукові метафори, мов тафлі скла
І хитаві ритми.
Ось вони скачуть, стикаються борнею,
Барвисто розгортаються хвостами павичів,
Вбиваються у пам'ять
Гвіздками костяними
М'ясних і ситих червів.
Одштовхуються пружними молекулами
газу,
Налітають з гамором одразу.
Двигтять і думать не дають...
Тоді мене підводить творча лють.
Я одчиняю фантазійні шлюзи —
І всі вони, як удавані друзі,
Розбіглися — мов цапнула мене біда.

Назустріч їм польотом хижим
Ще образи нові летять:
Контрастні, всякі: оксамитно - ніжні,
Як ельфи легкі і тяжкі мов крижні —
Розкидані по мареву на край стремлять,
А тут моя увага влучно й льотко
Їх чорним олівцем стріля.

Приміром, образи:
Гроза погримує із-за хребта
Тяжким, могутнім тарахтьолом,
Вимахує звідтіль платком вогнистим
Блискавок.

Інший образ:
Моторовий човен
Ставить сходи хвиль.
Щоб вилізти по них на обрії.

50

Ще образи:
Вода з закрученого крана
Оскомою в зубах сичить.

Янтарне течиво освітлення
Спливає з боків хвиль.

.

Іней сухий на смак,
Немов цукрова пудра.

Чорний лід роялю
Сміється конячими зубами.

.

Коральовий черв'як
У медовій сочистості розламаной сливи.

Пропелер вінчиком бринить.

Переливається на край погнутих хвиль
Масткал, золота олива сонця.
І далі й далі — інші випливають
В своїм крескім і невгомоннім граї,
Летять і бурю в'ють,
Мов ластовинні зграї
Над осіннім морем...
Тоді з них кращі я
Митьоминучо вибираю,
Арканю логікою мислі,
Обрізую їм патли нечесані й нечисті,
Даю їм напрямок і ціль —
І вже несуть багатства звідусіль
Мої крилаті друзі завзято - стислі;
Запряжено везуть
Ідею величаву,
А я друкую це —
Збираю гроші й славу.
Бувають, звісно, й інші творчі пляни,
Коли навальна думка зав'язує сюжет,
Щоб той кістяк обріс звукальним м'ясом...
Про це я напишу
Вам якось іншим разом.

Наповнений глибоким творчим задумом.
 Я бережу себе, немов тонкий посуд,
 Налятий влагою живою.
 Я прагну затишку для творчого спокою,
 Боюся випадку нежданого, лукавої пригоди,
 Боюся нежиту, нахляплої погоди.
 Жахаюсь смерті передчасної,
 Щоб свій могутній твір
 Не понести з собою в небуття,
 В його могильний мир,—
 Не закопати зародка живого
 У гній і тлін,
 А швидше виростить і випустить його
 На службу поколінь.
 Тому пропасницю вкладаю вічно
 У кожний виношений твір,
 Який перетикам технічним
 Стає наперекір.
 А по закінченні — зідхання повне
 Під танці радощів,
 А потім жаль: —
 Може, занадто рано ще
 Цей твір почав?
 Як задум виповнив
 І образ плоттю став,

Те спорожніле серце вже,
Немов чуже,
Так неприязно і скептично так
Цінує власний труд,
Що стає буйдуже:
Чи хвалить, а чи гудить десь за це
Мене читацький люд.
Лише наступний, літерацький спорт
Заятрює мене,
І запад мій, немов скажений чорт,
У бій ізнов жене.

Х. 1929

Все, що в око моє безупинно встрягає
 Свіжістю світла тонкими дротинами,
 Все що дзвенить у вушах моїх диванням —
 Все це було лише, все це незначеє.
 Лише наближенням чутким осліплений
 Розум торкається тих образів вічності
 Марев накреслених гінко уявою —
 Слідів тих відносности світу химерного.
 У вічному прагненні справжнє впіймати.
 Мислю скувати в холодні кристали все
 Ясні, як числа, незміннії сталістю —
 Людство тиняється в хащах наближення.
 В затуманілих патяках реального,
 Десь у волокнах дріб'язку числового
 За семизначною бідною точністю.

29. IX. 1929

Автор дає спочатку картину великого світу, починаючи з рослин гірського лісу, далі самих гір, і, нарешті, всесвіту. Потім автор показує малий світ роботи хемії й атомів — ті візерунки, що вимальовуються, коли зовсім замружити очі і спостерігати, що робиться в затемненому полі очей.

Мабуть, кожен з читачів, коли не тепер, то в дитинстві, дивився так заплющеними очима на сонце, і, пропускаючи дротяні вінички променів у щілку очей, вловляв химерну гру тих різних образів. А далі читач уже сам добре, що й до чого.

55

У зборках гір ясна долина,
 Наповнена густим, плодючим соком,
 Що аж пашить в тяжких листках,
 Набряклих і зчорнілих од натуги.
 На камінцях лежить плиткая річка,
 Мов ящірка, поблискуючи сонцем.
 Шумить захватний заколот рослин,
 Що тягнуться, перестрибають, б'ються —
 І рвуть жагу небес,
 Змотавшись у клубок;
 Розфиркують лапате віття,
 Мнуть памолодь,
 Спадаючи в лінах потоком шелестінь.

Німа, ярка картина
Рослинного бою встала
На тучних землях тут між гір.
Над усіма воєначальником громохче дуб
Своїм кривим і кованим гіляччям,
Під металічний листя шум.
Ізвизу рівні проводи ліян
До нього перетягнуті на крону.
Вже кілька сталок їх порвалось і скрутилось,
Мов бризнуло до них снарядом.
За річкою крутий, зелений вал
Хребта гірського звівся,
Укритий бирами зелених грабів,
Лапятих кленів, кованих дубів.
На кілометр у вись яряться перекоти,
Ще вище їх — димчаста синь верхів,
А там — блакитная безодня неба,
Де сіє бризки соняшного скла
Невтомная, густая злива
Стихійного вогню.
Змотались косма громадян зелених:
Назгортані жмути зілляк,
Туберкульозні, виснажені стебла,
І жирні памолодки й навіть кожен лист —
Усе стремить перехопити цятку сонця.
І десь поплутавшись добралось до низу
Та й тягне — смокче смак землі,
Припавши ротиком, немов дитина:
Цупкими капілярами руденьких корінців,
Білявих мочок і прозорих ниток.
Примружте очі в сонячний каскад —
І ось вам пливуть у прорізи мляві

Між вій притушених очей
Кружала світляні крізь галяву темноти.
Ось кільця невідомі котять шротом,
Стають, то знов пливуть у полі медовім,
Розтягуються, никнуть ланцюжками,
То знов розкидано бредуть,
Міняючи кольори й світлі тембри.
Між них, як золотий рогіз,
Росте й вимахує пучок од сонця,
Виймає шпади золоті,
Що відбиваються в воді бузковій знизу.
Обабіч їх, мов коник розпростер
Свої морські, блакитні перепонки —
Фурчить, а не летить у камерах очей.
А навкруги пливуть кружала,
Збудовані із концентричних, малинових
перснів,

57

Покладених на зеленаве тло,
Немов зімкнуто райдужні півкола,
Немов цукерковий, барвистий перетин,
У малинових і зелених кільцях
Круг синіх і червоних крапок у білім тлі.
Поміж кружалами у темряві очей — прозорі
ланцюжки
Мікронними медузами пливуть у хороводах.
Перебирають, п'ють світляну муть
Од теї гри мільярдів електронів,
Що б'ють розрядами в моє закрите око
Та в розум мій несуть
Світляний свій розбіг.
Який утомний розмах двох безодень,
Сполучених свідомістю в моїх очах!

Сюди — в безодні величі й дрібноти
Занурена пливка людська душа,
Що щуриться до них
Смутним шуканням мозку
Через короткий свій
Наземний перебіг.
А далі?
В яку тоді безодню
Моя допитлива свідомість піде,
Коротка й невгомона, як само життя?
Чи в ту химерну, райдужну безвість,
Де б'є невтомний дзиґ незламних електронів.
Чи в карусельний гін закованих світів?
Печальна та свідомість,
Що ширить і стягає
Світи в один вузлик,
Атом — на всі світи.
Ах, далі! Смерти не збагнути!
Поширено очима всесвіт залучить!
Нехай ячить, а чи заглохне серце —
Ти, миленький, чи сердься, чи не сердься, —
Тебе візьме земля, як кляси, як світи.
Родився смертним чоловіком — зостанешся
такий.
Поширеними віями по всесвіту махнути!
Поглянь — зелений вал грохоче із гори,
Буяє день і синява палає,
А знизу їй щемлять живі листки.
Там унизу — в зеленій бійці листя:
Життя рослини, як і людство їсться!
Ген у камінні річечка блищить,
Немов прозорий клей засохнув на папері.

Так само десь кружляють
Світів зірчасті, галактичні сфери,
А пташка, як весняний день,
Співає далі золотих пісень!

24. VII. 1929

Де біло - жовте тло
Там сірії хмарини,
Де сіре тло —
Там хмарки золоті.
Язиком огневим
За гору день поринув —
Над нею хмарка ген
В прозорій самоті.
В лимонній тишині
Чуть: ластівки трількочуть.
Ген кози табунцем
Побігли із гори.
Ще ластівки кружлять
Як тонкі порошинки,
Та свій танок ведуть
Рожеві комарі.

Я П А Н С Ъ К И Й

[REDACTED]

В І Д Г О М І Н

**Алмазна нитка слини слимачка
Пересікає плутано гладеньку стежку.
Прозорий слід її свіргоче і блиска.
Роса, трава і чисте сонце.**

**О С І Н Н Е М О Р Е
В а р і а ц і ї**

Ластівки над морем
Бурю в'ють.
Перелітні птиці
Бурю в'ють.
Ластовинні зграї
Над вадами в морі
Бурю в'ють.
Ластівки над морем осіннім
Бурю в'ють.

І ворушився на всю широку бухту
Коліру ірисів повзучий шовк.
Його срібляста жовтість,
Прозора темним совом,
Мінилася в лілову, чулу ніжність.

Море. Тиша.

Ніс пароплава розкидає дужками
Перехресні бризки над гладдю води,
Наче товщі зеленого скла
Черкає слідами льодовими
Бистрий алмаз;
Немов натирають піском
Те слизьке полив'яне скло,
Щоб матове стало.

На миті біла вода німих блискавок
Змивала з неба всі зорі,
Малюючи тяжкі навали хмар
На молочно - сліпучому тлі,
Щоб потім цвяхи золоті зірок
Гостріше вбивати
У смолянну, задушливу темінь.

1 — 9. IX. 1929

I

Тихий дощ дзвенить
По черемхових листках —
Зелень, як вода.
В ній прозорий запах став
Обважнілих білих ґрон.

II

Поїть дощ крапкий
Білі кетяги черемх —
Запах обважнів.
Так любовнеє чуття
Лється з кетягів душі.

III

Бризки сонця в дощ
Зачепились у двітках
Черемшинних бир.
Біло сяє і п'янить
Запах ранньої весни.

21. XII. 1929 р.

I

М'який вал спинив
Запахний гліциній кущ —
На тину повис.
Біло-синя піна враз
В листі квітами взялась.

II

Буйний пливг охляв
Звислих зелені плащів,
Де гліциній цвіт, —
Мов тут пащі хвиль ярких
Обернулися в кущі.

71

III

Наче пащі хвиль
Обернулися в кущі
З піною квіток.
Ах, коли б то днів прибій
Не спиняв визвольний ток.

23. XII. 1929

	Стор.
Індустріальні поеми	
Дротовий цех	7
Авто й шофер	10
На Дніпрельстані	12
Електростанція	16
Чорне море	
Гумовий вибрик	29
Спортсменка	31
Осінній порив	33
Водяні лінзи	36
Колір і звук	38
Троси	40
Відбиток	41
Стіна	43
Моторовий баркас	44
В моїй лябораторії	
Творчий мент	49
В моїй лябораторії	52
Відносність	54
Безодні	55
Незрівняна	60
Акварель	61
Япанський відгомін	
Ранок	65
Осіннє море	66
Море в бухті	67
Скло моря	68
Зірняді	69
Танки про цвіт черемхи в дощ	70
Танки про глідівію	71

020

A 531189

4667

